

BANKLARDA AHOLI DEPOZITLARINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI

Sharipov Doston Rustamovich

*O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi Biznesni boshqarish
(Master of Business Administration-MBA) Banking 23-02-guruh magistranti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarida aholi depozitlarining himoyasini ta'minlashga qaratilgan mexanizmlarni takomillashtirish strategiyalari tahlil qilinadi. Bank tizimining barqarorligini mustahkamlash va mijozlarning moliyaviy institutlarga bo'lgan ishonchini oshirish maqsadida zamonaviy sug'urta mexanizmlari, tartibga solish va nazorat tizimlari hamda xalqaro tajribaga asoslangan yondashuvlar o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Depozit, talab qilib olinguncha saqlanadigan omonatlar, muddatli omonat, jamg'arma omonat

Abstract: This article analyzes strategies for improving mechanisms to ensure the protection of household deposits in commercial banks. To strengthen the stability of the banking system and increase public trust in financial institutions, modern insurance mechanisms, regulatory and supervisory systems, as well as approaches based on international experience, are examined.

Keywords: deposit, demand deposit, term deposit, savings deposit.

Аннотация: В данной статье анализируются стратегии совершенствования механизмов обеспечения защиты вкладов населения в коммерческих банках. В целях укрепления стабильности банковской системы и повышения доверия клиентов к финансовым институтам

изучаются современные механизмы страхования, системы регулирования и надзора, а также подходы, основанные на международном опыте.

Ключевые слова: депозит, вклад до востребования, срочный вклад, сберегательный вклад.

KIRISH

Bank tizimi har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning barqarorligi aholining moliyaviy tizimga bo'lgan ishonchini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, aholi depozitlarining xavfsizligini ta'minlash masalasi banklarning ishonchliligi va barqarorligi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi kunda tijorat banklarida depozitlarning himoyasini kuchaytirish, mijozlar aktivlarini yo'qotish xavfini minimallashtirish va bank tizimining ishonchliligini oshirish maqsadida turli mexanizmlar joriy etilmoqda. Ushbu mexanizmlar qatoriga depozitlarni majburiy sug'urtalash tizimi, tartibga solish va nazorat qilish mexanizmlari, moliyaviy monitoring hamda xalqaro tajribaga asoslangan yondashuvlar kiradi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, bank tizimining ishonchliligini ta'minlash uchun zamonaviy yondashuvlardan foydalanish, depozitlarning kafolatlanishini oshirish va huquqiy-me'yoriy bazani mustahkamlash muhim hisoblanadi. Shu boisdan, ushbu maqolada tijorat banklarida aholi depozitlarining xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mexanizmlarni takomillashtirish strategiyalari, ularning samaradorligi va rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Bank tizimining barqarorligi har qanday davlat iqtisodiyotining mustahkam poydevorlaridan biri bo'lib, uning asosiy jihatlaridan biri aholi va tadbirkorlik subyektlari tomonidan saqlanayotgan depozitlarning xavfsizligini ta'minlashdan iborat. Bugungi kunda O'zbekistonda bank tizimini rivojlantirish va aholi depozitlarini kafolatlash bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, 2020-2025-yillar davomida tijorat banklaridagi aholi depozitlari hajmi barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, bunga bir qator omillar, jumladan, davlat tomonidan kafolatlangan depozitlarni sug'urtalash tizimi, bank tizimini isloh qilish bo'yicha chora-tadbirlar, shuningdek, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi sabab bo'lgan. Bank sektori ishonchliligini ta'minlash maqsadida Markaziy bank tomonidan banklarning kapital yetarliligi va likvidligi bo'yicha qat'iy talablar qo'yilib, tartibga solish mexanizmlari takomillashtirilmoqda.

Shuningdek, xalqaro tajribalarni o'rganish va amaliyotga tatbiq etish bank tizimining barqarorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jahon banki va Xalqaro Valyuta Jamg'armasi tavsiyalari asosida depozitlarni kafolatlash mexanizmlarining modernizatsiya qilinishi bank mijozlari uchun xavfsiz muhit yaratishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, tijorat banklarining raqobatbardoshligini oshirish va ularning kapitallashuv darajasini ko'tarish orqali mijozlarning moliyaviy aktivlarini yanada samarali himoya qilish imkoniyati paydo bo'ldi.

Bank sektorida innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi ham depozitlarning xavfsizligini ta'minlashda muhim omillardan biri bo'lib bormoqda. Xususan, blokcheyn texnologiyasi, sun'iy intellekt asosida ishlovchi monitoring tizimlari va real vaqt rejimida moliyaviy operatsiyalarni kuzatish imkoniyatlari bank tizimining yanada shaffof va samarali faoliyat yuritishini ta'minlamoqda.

Kelgusida bank tizimidagi islohotlarni yanada rivojlantirish, depozitlar xavfsizligini oshirish va mijozlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish lozim:

1. **Depozitlarni sug'urtalash tizimini yanada takomillashtirish**
– Kafolatlangan depozit miqdorini oshirish va sug'urtalash qamrovini kengaytirish lozim.

2. **Bank sektorida monitoring va nazorat tizimlarini kuchaytirish** – Risklarni kamaytirish va muammoli banklarning faoliyatini oldindan nazorat qilish tizimlarini joriy etish.

3. **Raqamli transformatsiyani jadallashtirish** – Raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish orqali mijozlarga qulay va xavfsiz depozit tizimlarini yaratish.

4. **Xalqaro tajribani keng joriy etish** – Jahon tajribalaridan kelib chiqib, depozitlarning himoyasini kuchaytirish va bank tizimini isloh qilish bo'yicha yangi mexanizmlarni ishlab chiqish.

5. **Mijozlarning moliyaviy savodxonligini oshirish** – Aholiga bank xizmatlaridan foydalanish va depozit xavfsizligi bo'yicha tushunchalarni keng targ'ib qilish.

Umuman olganda, O'zbekistonda bank tizimining isloh qilinishi va aholi depozitlarini himoya qilish bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Kelajakda bank sektorining yanada mustahkamlanishi va rivojlanishi natijasida aholi va tadbirkorlik subyektlarining tijorat banklariga bo'lgan ishonchi ortishi kutilmoqda. Shu sababli, islohotlarni izchil davom ettirish va zamonaviy yondashuvlarni tatbiq etish bank tizimi barqarorligini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Me'yoriy-huquqiy hujjatlar

1. «O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki to'g'risida» gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni 1995-yil 26-dekabr.

2. O'zbekiston Respublikasi «Bank va bank faoliyati to'g'risida»gi Qonuni 1996-yil 25-aprel.

3. O'zbekiston Respublikasining «Bank siri to'g'risida»gi Qonuni 2005yil 25-aprel.

4. O'zbekiston Respublikasining “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining

kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni 2012-yil 2-may .

5. O'zbekiston Respublikasining 2012-yil 26-apreldagi "Oilaviy tadbirkorlik to'g'risida"gi Qonuni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2012 y.

6. O'zbekiston Respublikasining «Mikromoliyalash to'g'risida»gi Qonuni. 2006-yil 15-sentabr.

7. "Kichik tadbirkorlik subyektlarini milliy valutada kreditlash tartibi to'g'risida" gi Nizom 2013-yil 27-dekabr.

8. "Kichik va xususiy tadbirkorlikni mikrokreditlash tizimini yanada kengaytirish va soddalashtirish chora tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 13 fevraldagi Qarori.

9. "Kichik tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni, 2003- yil, 23- dekabr.

10. "Kichik tadbirkorlikni rivojlantirish kafolat jamg'armasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 17-apreldagi Qarori.

11. "Tadbirkorlik subyektlari va keng aholi qatlamiga mikrokreditlar ajratish tizimini yanada soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17 martdagi PQ-2844 Qarori.